

Alliteration och avkodning i germansk vers

Chris Golston, California State University Fresno

Tomas Riad, Stockholms universitet

1. Inledning*

På den bundna poesins arena uppträder åtminstone tre aktörer: publiken, poeten och studenten. Vad behöver dessa tre kunna om poesins metrisk egenskap för att man ska kunna säga att de fyller sin uppgift? Publiken är snart avklarad. Förutom att kunna förstå innehållet, behöver publiken uppskatta textens poetiska kvaliteter, men några egentliga krav på medvetenhet om den metriska formen finns inte. Poeten ska behärska reglerna för konstruktion av meter så att han kan producera rad efter rad av poesi utan att bryta mot dem. Brott mot metrisk regler sänker på ett tydligt sätt kvaliteten på poesin, eftersom de bundna egenskaperna ju är en del av formen, och poeten har klara intuitioner om detta. Studenten är den aktör som intresserar oss mest här. Hon är den enda av de tre som måste kunna extrahera och beskriva metern utifrån ett stycke text. Hon ska kunna redogöra för hur meter och text förhåller sig till varandra och också kunna skilja en snutt prosa från en snutt vers och därtill kunna sortera olika texter efter versmått.

Det anses svårt att lära ut det episka germanska versmåttet till studenter i vår tid (Cable 1994).¹ Det kan finnas flera skäl till detta, men ett par huvudkandidater är dels att de äldre germanska dialekternas prosodi var såpass olik de moderna språkens, dels att forskningen helt enkelt inte har begripit hur versmåttet fungerar. Vi kommer här att approachera det vi kan kalla 'avkodningsproblemet' från studentens håll, dvs. som ett praktiskt snarare än teoretiskt problem. Med 'avkodning' syftar vi på processen att avläsa meter ur text. På engelska kallas detta ibland för 'scansion', men vi tänkte reservera termen 'skandering' för den traditionella betydelsen 'läsning av verstext på ett sådant sätt att metern hörs (överdrivet) tydligt'. I diskussionen av avkodningsproblemet är det oundvikligt att göra vissa teoretiska antaganden, både om hur den allmänna relationen mellan språk och metrik ser ut och om hur den specifikt fornengelska metriken fungerar, men vi kommer inte att argumentera utförligt för dem här utan hänvisar till andra arbeten där detta görs (Golston & Riad 1997, 1998a, 1999, 2000; Golston 1998; Riad 2000).

* Den senare delen av denna artikel bygger i hög grad på en längre engelsk version som publiceras i *Jahrbuch ...* under redaktion av Piergiuseppe Scardigli.

¹ Särskilt inom den livaktiga forskningen om fornengelsk metrik förekommer sådana vittnesbörd.

2. Skandering som ledtråd till metern

Nedan har vi fyra varianter av första raden i *Iliaden*. Med hjälp av en tydlig skandering kan vi enkelt fastställa vilken variant som är metriskt mest vällyckad.

(1) Homeros, <i>Iliaden</i>	
a. Sjung, o Gudinna, om vreden som brann hos peliden Akilles	ok
b. Sjung om vreden, o Gudinna, som brann hos peliden Akilles	*
c. O Gudinna, sjung om vreden som brann hos peliden Akilles	*
d. Sjung om vreden som brann hos peliden Akilles, o Gudinna	*

Alla fyra versioner innehåller precis samma ord och därmed samma antal stavelser. Ändå är det bara version a som är tänkbar som daktylisk hexameter. De andra tre fallerar på att de antingen kan läsas ometriskt eller kräver sju daktyler för att läsas metriskt.²

Nu skanderar vi lite blankvers ur en sonett av Shakespeare.

(2) Shakespeare, ur sonett nr 18	
a. Shall I compare thee to a summer's day?	ok, original
b. I shall compare thee to a summer's day	ok
c. How shall I compare thee to a summer?	?
d. Shall I offer thee to a summer's day?	?

Skandering av blankvers brukar ge fem jamb per rad, vilket betyder att de 10 stavelserna grupperas parvis. Alla versionerna i (2) innehåller 10 stavelser, och åtminstone version a och b är acceptabla ur metrisk synvinkel. Version a är originalet, medan b har inversion, dvs. en troké istället för en jamb initialt, något som förekommer ymnigt hos Shakespeare. Version c och d är klart sämre och många skulle säga att de är ometriska, men det är mest en fråga om hur man definierar detta versmått. Alla är överens om att 2a och b är mer typiska blankversrader än c och d, och det räcker för att det ska finnas något att förklara.

Vad är det nu som gör att vi så omedelbart kan identifiera bra och dåliga exempel på bundna versmått? En del av svaret ligger i hurpass bekanta vi är med versmåtten. Att kunna skandera är att äga viss insikt i metern, även om man inte kan verbalisera den på en gång. För svenskar och engelsmän är denna typ av insikt mest tillgänglig när betoningar är inblandade, ty på dessa språk måste man ta hänsyn till språklig betoning i konstruktionen av vers. När metriken bygger på kvantitet, såsom i klassisk grekiska, klassisk arabiska, fornengelska och japanska, blir det svårt för att inte säga omöjligt att ha så mycket

² Observera att daktylisk grekisk vers förändras en del när den översätts till svenska, eftersom de fonologiska systemen är så pass olika. Grekiska kvantitativa daktyler (HLL) och spondéer (HH) ersätts med svenska betoningsbaserade daktyler (x..) och trokéer (x.).

intuitioner ens om hur en skanderande läsning skulle låta. Det betyder egentligen bara att versen är väldigt beroende av språkets fonologi, så om man inte klarar språkets fonologi, så blir det också svårt med versen. För att illustrera detta kan vi nu betrakta en snutt fornengelsk vers.

(3) *Beowulf*

a. hwæt, wē Gār-Dena in geārdagum	ok
b. êēodcyninga êrym gefrūnon	ok
c. hū ðā æêelingas ellen fremedon	ok
d. hwæt, wē Scēfinga in geārdagum	*
e. êā êēod êrym gefrūnon	*
f. æêelingas ellen fremedon	*

De tre första exemplen är genuina medan d-f är konstruerade och dessutom felaktiga, enligt gängse analyser. Men hur vet vi det? Studenten kan inte skandera sig fram till en uppfattning om varför a-c är ok medan d-f inte är det.³ Istället måste hon i detta läge bli mer metodisk i sitt arbete. Hon lutar nu mindre till sitt eget öra och undersöker istället det fornengelska språkets fonologiska egenskaper och försöker klura ut vilka villkor som gäller för versmåttet genom att jämföra rader i en större korpus. Det visar sig då att felet med (3d) är att denna rad saknar allitteration. Felet med e är att man i båda halvraderna måste dela på en stavelse mellan olika versfötter (*êēod* respektive *-frū-*), vilket bryter mot ett villkor om stavelseintegritet. Exakt varför f är oacceptabel är inte riktigt klart, men det har flera gånger konstaterats att ingen halvrad i *Beowulf* består av endast ett ord om detta ord har en lätt rotstavelse, och så är det med *æêelingas*.

3. Determinism på låg nivå

En för de flesta versmått typisk egenskap är att de har en fast struktur på låg nivå. Det kan vara ett fixerat antal moror (viktenheter) eller stavelser per rad. Denna struktur gör dem enkla att avkoda med en okomplicerad nyckel. I den japanska haiku, till exempel, innehåller första raden fem moror, den andra sju och den sista fem. I likhet med grekiska spelar kvantitet en viktig roll i japanskans fonologi.

³ Svårigheten är lika stor för engelsmän som för svenskar.

(4) Haiku (moror, μ), Matsuo Basho (1644–1694)

μ		eng. övers. Kimiyo Tanaka
5	<u>furu</u> ike ya	Into the old pond
7	ka <u>wa</u> zu to <u>bi</u> ko <u>mu</u>	a frog jumped
5	mi <u>zu</u> no <u>o</u> to	with a splash

Denna 5-7-5-struktur är lätt att kontrollera, också rent akademiskt, om man bara vet hur man hittar de kvantitativt relevanta elementen i språket (dvs. vokaler och stavelseslutande konsonanter). Särskild behärskning av japanska språket är inte nödvändig för detta.

I blankvers är det primära villkoret att varje rad skall innehålla tio stavelser. Det gör att vi enkelt kan kolla detta kriterium, igen utan särskilt god behärskning av språket.

(5) Blankvers (stavelser, σ), John Milton (1608–1674)

σ	
10	Of man's first disobedience, and the fruit
10	of that forbidden tree whose mortal taste
10	brought death into the world, and all our woe,
10	with loss of Eden, till one greater Man
10	restore us, and regain the blissful seat,
...	sing, Heavenly Muse, ...

Vissa rytmiska egenskaper tillkommer, såsom den dominerande jambiska rytmen vid skandering, men denna är inte obligatorisk överallt på samma sätt som de tio stavelserna per rad (eller elva vid de mer ovanliga kvinnliga radsluten).

Med *Beowulf* och annan germansk vers är det nu så att strukturen hos de versmått som används inte är lika uppenbar som vid t.ex. daktylisk hexameter, blankvers eller haiku. Det är svårt att formulera pålitliga påståenden i stil med "sex daktyler", "tio stavelser" eller "5-7-5 moror" som är sanna i rad efter rad eller strof efter strof. Fornengelsk vers tycks alltså sakna denna typ av determinism. Detta illustreras i (6), där antal stavelser och antal moror anges för varje rad.

(6) Fornengelsk allittererande meter, *Beowulf*, inledningen

σ	μ	
9	12	hwæt, wē Gār-Dena in geārdagum
8	10	êēodcyninga êrym gefrūnon
11	13	hū ðā æêelingas ellen fremedon
9	11	Oft Scyld Scēfing sceaêena êrêatum
11	13	monegum mægêum meodosetla oftêah
10	11	egsode eorlas syððan ærest wearð

10	14	fēasceaft funden hē êæs frōfre gebād
9	11	wēox under wolcnum weorðmyndum êāh
10	12	oðêæt him æghwylc êær ymbsittendra
9	11	ofer hronrāde hȳran scolde,
9	10	gomban gyldan. êæt wæs gōd cyning!
...		
8	8	on bearm nacan beorhte frætwe
8	8	wicg gewende, word æfter cwæd
13	16	cempan gecorone êāra êe hē cēnoste
11	16	lēodgeburcean wes êū ūs lārena gōds
9	11	ofer hronrāde hȳran scolde,

Både stavelseantal och moraantal varierar kraftigt. Vad är detta för ett versmått och vilka är principerna som styr det? Forskarna diskuterar fortfarande dessa frågor och därför förblir frågan om avkodning aktuell. Hur avläses versmåtten ur den fornengelska texten? Hur identifieras versfötterna och vilken roll spelar allitterationen? Vårt sätt att närma oss dessa problem följer följande logik. Om nu versmåtten saknar de i andra versmått vanliga deterministiska egenskaperna på låg nivå, så betyder det att metern är relativt flexibel på låg nivå. För att något så pass flexibelt ändå ska uppfattas som meter, så måste dels ramarna för flexibiliteten vara kända (som en funktion av strukturen), dels måste det finnas andra ledtrådar till strukturen än räkning av prosodiska kategorier på låg nivå. Ur avkodningsperspektivet blir frågan hur rader av varierande längd—inom vissa gränser—ska kunna avkodas som exemplar av samma versmått. Vårt svar är att allitterationen ger oundgängliga ledtrådar till den metriska strukturen, vilken sedan kan avkodas vidare med hjälp av syntax och de kvantitativa ramar som ändå anges av versmåtten.

Vi ska nu försöka demonstrera detta. Till vår hjälp har vi en redan utarbetad hypotes om den kvantitativa grunden för versmåtten (Golston & Riad 1998a), men den ger inte i sig själv svaret på frågan om avkodningen. Vi börjar nu med den kvantitativa flexibiliteten.⁴

⁴ Det finns en rad konkurrerande teorier om hur fornengelsk vers fungerar, och bland dessa dominerar fortfarande versioner av Sievers typteori (1893 *et seq.*). De principiella problemen med denna typ av teori diskuteras inte här men däremot i Golston & Riad (1998a, 1999) och Riad (2000).

4. Beowulfs plats bland kvantitativa versmått

I kvantitativ vers skiljer man på tre typer av metrisk position utifrån kvantitet och stavelseantal.

(7) Metriska positioner i kvantitativ vers

H = en tung stavelse, $\mu\mu$

L = en lätt stavelse, μ

LL = två lätta stavelser, $\mu\mu$

Versfötter antas nästan alltid vara binära, dvs. bestå av två metriska positioner och vi kan därför generera 9 kombinatoriska möjligheter med de tre kategorierna i (7). Olika delmängder (oskuggade) karakteriserar olika versmått.

(8) Klassisk grekisk anapestisk vers

(H H)	(H L)	(H LL)
(L H)	(L L)	(L LL)
(LL H)	(LL L)	(LL LL)

(9) Klassisk grekisk daktylisk vers

(H H)	(H L)	(H LL)
(L H)	(L L)	(L LL)
(LL H)	(LL L)	(LL LL)

(10) Klassisk grekisk jambisk vers, tragisk

(H H)	(H L)	(H LL)
(L H)	(L L)	(L LL)
(LL H)	(LL L)	(LL LL)

(11) Klassisk grekisk jambisk vers, komisk

(H H)	(H L)	(H LL)
(L H)	(L L)	(L LL)
(LL H)	(LL L)	(LL LL)

(12) Klassisk arabisk jambisk vers

(H H)	(H L)	(H LL)
(L H)	(L L)	(L LL)
(LL H)	(LL L)	(LL LL)

(13) Klassisk grekisk lyrisk vers

(H H)	(H L)	(H LL)
(L H)	(L L)	(L LL)
(LL H)	(LL L)	(LL LL)

De ovan angivna versmått medger viss flexibilitet antingen i antalet stavelser eller i antalet moror, men formvariationen är begränsad, liksom ofta också kombinationen av versfötter, så man behöver inte vara osäker på var i raden man befinner sig. Studera följande versmått.

(14) Stavelser och moror i några grekiska versmått

	anapester	daktyler	spondéer
stavelser	H H	H H	H H
	H LL	H LL	
	LL H		
	LL LL		
moror	μμμμ		

Anapester, daktyler och spondéer har det gemensamt att de alltid innehåller fyra moror. Även om stavelseantalet kan variera, så vet man hela tiden i vilken versföt man befinner sig. Det är bara att räkna moror. Versmått är således kvantitativt deterministiska på samma sätt som i haiku. Spondéisk vers är dessutom deterministisk också till stavelseantalet.

Grekisk dramatik uppvisar lite mer variation (Raven 1962). Jamberna grupperas alltid parvis i metra i denna tradition.

(15) Möjliga jambiska metra i grekiska dramer

1	2	3	4	
(L H L H)				tragedi & komedi
(L H L LL)				
(L LL L H)				
(L LL L LL)				
(H H L H)				
(H H L LL)				
(H LL L H)				
(H LL L LL)				
(LL H L H)				bara komedi
(LL H L LL)				
(LL LL L H)				
(LL LL L LL)				
(L H H H)				
(L H H LL)				
(L LL H H)				
(L LL H LL)				
(H H H H)				
(H H H LL)				

(H LL H H)
 (H LL H LL)
 (LL H H H)
 (LL H H LL)
 (LL LL H H)
 (LL LL H LL)

Den jambiska versen, särskilt den komiska, medger mer variation, men det finns en stark tendens till att andra och fjärde positionen innehåller två moror (H eller LL) och tredje positionen en lätt stavelse (L). Därför är jambisk meter ändå lätt avkodbar på basis av kvantitet och stavelseantal.

När vi nu tittar på *Beowulf* och äldre germansk vers i allmänhet ur versfotsperspektiv så talar allt för att följande bild är rättvisande.

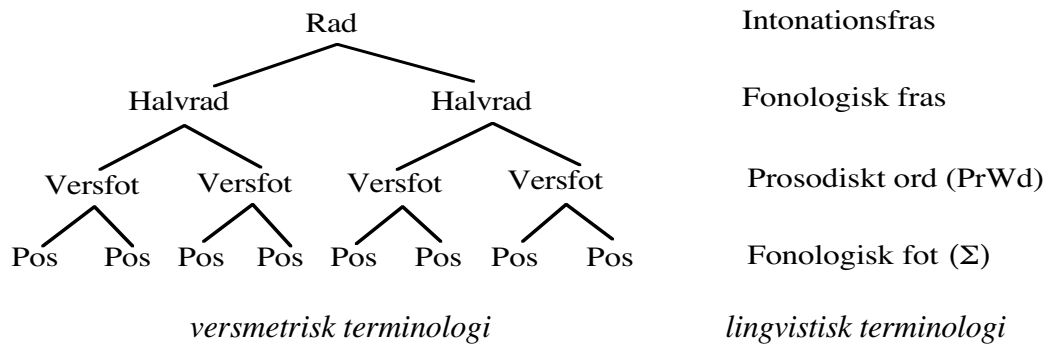
(16) Germansk vers

(H H)	(H L)	(H LL)
(L H)	(L L)	(L LL)
(LL H)	(LL L)	(LL LL)

Ingen ruta är skuggad och kombinationen av metriska positioner är således helt fri (också *mellan* versfötter) och därför i motsvarande grad oförutsägbar. I (16) görs endast antagandet att versfötter är binära och att sådana förekommer i *Beowulf*. Det är nästan inte ens ett teoretiskt antagande. Däremot är frågan om vad som räknas som en tung eller lätt stavelse ett antagande, liksom hur man ska hantera eventuella övertaliga stavelser. I (17) ges en bild av den germanska versradens struktur. Denna binära struktur antas av flera forskare (se diskussion i Stockwell & Minkova 1997, Russon 1987, 1998) och kan knappast sägas vara kontroversiell. Däremot går meningarna isär om vad som kan stå i de metriska positionerna. Vi kommer att inta en på sätt och vis konservativ ståndpunkt, nämligen att de olika metriska nivåerna direkt motsvarar prosodiska nivåer (Hayes 1989, Golston 1998). Den versmetriska termen 'rad' motsvarar således den lingvistiska 'intonationsfrasen', 'halvraden' motsvarar 'den fonologiska frasen', 'versfot' motsvarar 'prosodiskt ord' och 'metrisk position' motsvarar 'fonologisk fot'.⁵ Om detta är korrekt, vilket alltså betyder att vi egentligen inte ens antar att det finns en speciell metrisk struktur, så motsvaras den metriska positionen av den fonologiska foten.

⁵ Med de sista två termerna finns det stor risk för terminologisk förvirring. Versfoten motsvarar således det prosodiska ordet snarare än den fonologiska foten.

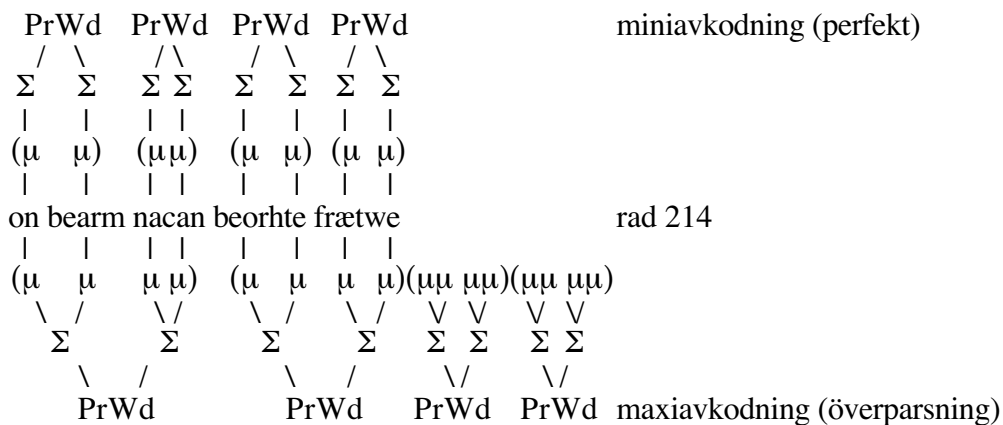
(17) Den allitterativa raden i germansk meter

Den fråga som nu uppstår är hur raderna i *Beowulf* passar in i denna struktur. Förslaget är alltså att varje versrad har 8 metriska positioner, som motsvarar fonologiska fötter. Den fonologiska foten är två moror ($[\mu\mu]$ =kanonisk fot) eller en mora ($[\mu]$ =degenererad fot), dvs. H, LL eller L. Vi föreslår vidare att denna kvantitet endast avläses på vokalerna. Det är lite mer kontroversiellt, men ger en betydligt renare bild än alla andra antaganden. Korta vokaler och diftonger ger en mora medan långa vokaler och diftonger ger två. Slutligen föreslår vi att alla stavelser räknas. Det betyder att vi inte godtar någon av alla de licenser som föreslagits under det s.k. Sieversparadigmet (anakrus, elision, resolution, m.fl.).

Modellen i (17) gör nu en tydlig förutsägelse. Varje rad i *Beowulf* ska vara minst 8 moror lång, om samtliga metriska positioner innehåller degenererade fötter, och högst 16 moror lång, om samtliga metriska positioner innehåller kanoniska fötter. Detta ger en flexibel ram, faktiskt alltför flexibel för att man ska kunna avkoda versens metrik på låg nivå, vilket vi nu ska visa. Anta att germansk vers vore deterministisk på låg nivå ungefär som grekisk daktylisk hexameter. Vid en slavisk moraräkning, antingen maximal eller minimal, skulle vi då få följande resultat på raderna 214 respektive 206.

(18) Minimal rad

När raden är riktigt kort så är den minimala avkodningen relevant, men den maximala avkodningen blir helt fel, eftersom den klämmer in texten på en halv metrisk struktur. Det omvända problemet råder i (19), där textradens längd är maximalt lång.

(19) Maximal rad

PrWd	PrWd	PrWd	PrWd		miniavkodning (underparsning)
/ \	/ \	/ \	/ \		
Σ	Σ	Σ	Σ	Σ	
(μ	μ)	(μ	μ)	(μ	μ)
cempan	gecorone	êāra	êe	hē	cēnoste
(μ	μ	μ	μ)	μ	μ)
\	/	\	/	\	/
Σ	Σ	Σ	Σ	Σ	Σ
\	/	\	/	\	/
PrWd	PrWd	PrWd	PrWd		maxiavkodning (perfekt)

I detta fall skulle en minimal avkodning förbruka hela den metriska strukturen innan den hunnit längre än till hälften av textradens längd. De flesta rader i *Beowulf* befinner sig någonstans mellan en maximal och minimal avkodning och kräver således en medial avkodning av precis rätt storlek, men hur hittar man den? Annorlunda uttryckt: hur vet vi att vi har kommit till radens mitt snarare än radens slut efter 8 moror i (19)? Eller tvärtom: Hur vet vi att vi har kommit till radens slut snarare än radens mitt i (18)?

Den metriska hierarkiska strukturen har vi tillgång till a priori. Den är resultatet av omarkerad binär förgrening i en hierarkisk struktur och de prosodiska kategorierna som ingår i denna struktur har vi redan i språket. Den avkodning som studenten gör innebär att trädstrukturens disposition över raden identifieras, vilket bara är möjligt om denna struktur signaleras i texten på något vis. Vi har nu sett att det inte går att mäta ut ett fast antal moror och sedan anse att strukturen är på plats så som vi kan göra t.ex. med daktylisk hexameter i klassisk grekiska. Istället behöver vi tillgång till egenskaper på högre strukturell nivå som samtidigt har en direkt relation till texten, utanför den metriska hierarkin, dvs. ett slags ”top-down”-information.

5. Alliterationens roll

Allitterationen, dvs. ljudlikhet mellan stavelseansatser, hamnar uteslutande på huvudbetonade stavelser. Alliterationens uppgift tycks vara att sammanbinda ord inom hela rader med varandra, men inte mellan olika rader, och heller inte inom en halvrad. Detta skapar koherens åt raden. Den stabila egenskapen i alliterationens distribution är att den alltid utgörs av minst två punkter, en i varje halvrad. Därtill finns den variabla distributionen av en tredje alliterationspunkt, nästan alltid i första halvraden. En sådan

tredje punkt förekommer i ungefär hälften av raderna i *Beowulf* (Hoover 1985). Allitterationspunkten i andra halvraden befinner sig nästan alltid i början av denna halvrad, dvs. nära helradens mitt. Allitterationen ger oss alltså ungefärlig information om dels vilken text som hör till samma helrad, dels var mitten på helraden ligger. Dessa är viktigare ledtrådar till en enskild textrads struktur än vad stavelseräkning eller kvantitetsmätning förmår ge oss.

Det är inte ovanligt att allitterationen betraktas antingen som ett mnemotekniskt hjälpmedel eller som en typ av ornament, i likhet med andra rimtyper. Alliteration som stöd för minnet är kanske en tilltalande tanke, men de experimentella undersökningar som gjorts ger inte entydigt stöd för den (Sawyer & Sawyer 1993, 19). Alliterationens släktskap med slutrim är inte heller självklart. Germansk alliteration är alltid lokal, dvs. gäller intill varandra stående kategorier (Heusler 1941, 33). Fabb (1999) har nyligen visat att denna egenskap är typologiskt konsekvent. Allitterationen har således alltid formen AABCCDD osv. medan slutrim mycket väl kan vara mer komplext, t.ex. ABA BCB CDC osv. eller AA BB AB CC DD CD osv. Vidare finns det en tendens för rim att vara strukturellt redundant, såtillvida att det i varje fall i en germansk kontext tenderar att stå i verstyper där raderna har mer fixerad längd och därmed är mera rytmiskt fast. När ett tydligt rytmiskt schema föreligger blir radslutet förutsägbart också utan rim, medan ojämna rader som i *Beowulf* närmast skulle uppfattas som fri vers om man avlägsnade allitterationen.⁶

Detta leder oss nu fram till hypotesen att alliterationens huvuduppgift är att fungera som hjälp vid avkodningen av den metriska strukturen ur texten. Detta skulle förklara varför allitterationen alltid är lokal och varför den vanligen inte kombineras med slutrim som ju har en mer uppenbart ornamentala funktion. Forskare har naturligtvis tidigare varit inne på att allitterationen skulle ha en strukturell funktion, t.ex. Heusler (1941, 31), men det man saknar är en samlad algoritm eller manual för analys av germanska versrader som förmår tydliggöra precis vilken roll allitterationen spelar i avkodningen, och hur den samspelar med andra egenskaper hos metern. Vi ska nedan försöka ta ett litet steg i den riktningen.

6. Avkodning av *Beowulf*

Varje manual för avkodning av germansk vers kommer att innehålla en del teoretiska antaganden. Exempelvis är ett påstående som att den sista allitterationspunkten i varje rad infaller i andra halvradens första versfot beroende av hur man menar att versfötterna är distribuerade. Våldigt ofta presenteras teorier i form av analyserade rader, där forskaren har valt ut goda exempel på de olika typer som förekommer, medan hur denna analys har

⁶ Ibland har man menat att *Beowulf* lika gärna kunde kategoriseras som allittererande prosa (Daunt 1946, Kabell 1978, 64ff.).

uppnåtts framstår som mera oklart. En manual, tror vi, kan ha den nyttiga funktionen att tvinga forskaren att redovisa varje steg i avkodningen. Därmed måste flera centrala antaganden bli explicita. Ett exempel på detta kunde vara betoningarna. Sievers (1893) och många i hans efterföljd har antagit att versfötterna utgår från betoningar och har därmed placerat versfötterna där betoningarna finns (Kaluza 1909, Bliss 1958). Vidare placeras ofta versfotsgränser där ordgränser går. Detta kan verka naturligt, men när man granskar dessa teorier finner man att de inte utan vidare kan hantera hela textmassan. Istället måste teorin byggas ut med en mängd olika antaganden om licenser, undantag från licenser, m.m. vars samlade uppgift tycks vara att få texten att passa den föreslagna teorin. Faktum är att denna analysväg leder till en osannolik modell med dålig empirisk täckning (se diskussion i Golston & Riad 1998a, 1999 och Riad 2000). Därför kommer vi inte alls att utgå från betoningsberoende versfötter, utan från kvantitativa versfötter i enlighet med hypotesen i (16) ovan. Det är otvivelaktigt så att de äldre germanska språkstadierna var betydligt mer kvantitetskänsliga än de nuvarande, så detta antagande är alls inte orimligt (Prokosch 1939, Riad 1995, Lahiri & Drescher 1999). Framförallt så finns det goda skäl att reducera betydelsen av betoning i fornengelsk metrik, eftersom den inte klargör metern särskilt väl alls (Pope 1966). Något mer kontroversiellt är antagandet att kvantiteten mäts på vokaler snarare än både vokaler och vissa konsonanter. Skälet till att vi gjort detta val är helt enkelt att resultatet blir bättre. Om vi endast mäter vokalkvantitet, så faller 99% av *Beowulf* in under det förväntade fönstret på 8 till 16 moror, utan att vi behöver anta någon enda metrisk licens. Men också med mätning enligt den ur germansk fonologisk synpunkt mer förväntade grunden för kvantitet får vi bättre empirisk täckning än de betoningsbaserade modellerna.

Låt oss nu analysera de första raderna av *Beowulf* och se hur en manual för analys kunde te sig. Konsensus bland forskarna råder kring följande egenskaper: vilka stavelser som allittererar, var de syntaktiska gränserna går och hur radindelningen ser ut. I manuskriptet finns dock inte någon färdig radindelning utan texten är estetiskt disponerad med raka marginaler. Låt oss därför börja med ett stycke icke-radbruten text och se hur vi kan komma fram till den gängse versradindelningen.

(20) Löpande text⁷

hwæt wē Gār-Dena in geārdagum †ēodcyninga êrym gefrūnon hū ðā æ†elingas
ellen fremedon Oft Scyld Scēfing scea†ena †rēatum monegum mæg†um meodosetla
oftēah egsode eorlas syððan ārest wearð fēasceaft funden hē †æs frōfre gebād wēox
under wolcnum weorðmyndum †āh oð†æt him āghwylc †ār ymsittendra ofer
hronrāde hȳran scolde gomban gyldan †æt wæs gōd cyning

Indelningen i versrader kan nu göras med stor säkerhet baserat på alliteration och syntax.
Först identifierar och markerar vi alliterationspunkterna.

(21) Alliterationspunkter

hwæt wē **G**ār-Dena in **g**eārdagum †ēodcyninga †rym gefrūnon hū ðā **æ**†elingas
ellen fremedon oft **S**cyld **S**cēfing **s**cea†ena †rēatum **m**onegum **m**æg†um
meodosetla oftēah **e**gsode **e**orlas syððan **ā**rest wearð **f**ēasceaft **f**unden hē †æs
frōfre gebād **w**ēox under **w**olcnum **w**eorðmyndum †āh **o**ð†æt him **ā**ghwylc †ār
ymsittendra ofer **h**ronrāde **h**ȳran scolde **g**omban **g**yltan †æt wæs **g**ōd cyning

För att lokalisera versradernas början och slut, utgår vi nu från den första
alliterationspunkten för varje serie. I typfallet befinner sig denna punkt i eller nära början
av versraden, så låt oss nu ta ut rader på basis av denna information.

(22) Preliminära versrader

hwæt wē
Gār-Dena in **g**eārdagum
êēodcyninga **ê**rym gefrūnon hū ðā
æēelingas **e**llen fremedon oft
Scyld **S**cēfing **s**ceaêena êrēatum
monegum **m**ægêum **m**eodosetla oftēah
egsode **e**orlas syððan **ā**rest wearð
fēasceaft **f**unden hē êæs **f**rōfre gebād
wēox under **w**olcnum **w**eorðmyndum êāh

⁷ Björn Colliners översättning av denna inledning är som följer: Lyss! vi ha sport om
spjutbärandaners, folkdrottars dåd i forntidsdagar, hört om de högbornes herrliga bragder.
Ofta tog Skyld – Skef var hans fader – av mången fientlig flock deras mjödbänkar.
Stridsmän förskräckte han: slikt var till hugbot för honom som en gång hittades hjälplös.
Högvuxen vart han, växte i ära ända tills alla i ömse nejder hinsides havet hörde hans bud,
gåvo sin gulds katt: god var den kungen!

oðêæt him **æ**ghwylc êær **y**mb sittendra ofer
hronrāde **h**ȳran scolde
gomban **g**yldan êæt wæs **g**ōd cyning

Vi är redan nära en korrekt radindelning. Nu kan vi justera raderna i enlighet med syntaktisk information, så att all text blir ordentligt inordnad i versrader. Justeringarna markeras med understrykning.

(23) Slutgiltiga versrader

hwæt wē **G**ār-Dena in **g**eārdagum
êēodcyninga **ê**rym gefrūnon
hū ðā **æ**êelingas **e**llen fremedon
oft **Sc**ylð **Sc**ēfing **s**ceaêena êrēatum
monegum **m**ægêum **m**eodosetla oftēah
egsode **e**orlas syððan **æ**rest wearð
fēasceaft **f**unden hē êæs **f**rōfre gebād
Wēox under **W**olcnum **W**eorðmyndum êah
oðêæt him **æ**ghwylc êær **y**mb sittendra
ofer **h**ronrāde **h**ȳran scolde
gomban **g**yldan êæt wæs **g**ōd cyning

Behovet av syntaktisk information är inte så stort, eftersom allitterationen räcker såpass långt. I princip ska syntaxen tala om för oss vilken rad av två vi ska föra ett givet ord till. De begränsade valmöjligheterna gör sådana beslut enkla.

Avkodningen skall nu fortsätta med att finna halvradsgrensarna och allitterationen blir åter till hjälp. Det brukar allmänt antas att den sista allitterationspunkten ligger i andra halvradens första versfot, men detta är som nämnt ett teoriberoende antagande. Vi kommer att finna samma mönster i vår modell, men det kan vara värt att klargöra att vi antar att den kvantitativa avkodningen äger rum över hela rader. Om det således uppstår kvantitativ obalans mellan halvraderna gentemot den syntaktiska indelningen, så kan alltså den ena halvraden få låna några stavelser till den andra (se (34) nedan). Det överordnade kriteriet är hela tiden att hela raden ska kunna koda och avkodas kvantitativt i precis fyra versfötter (=prosodiska ord), om 2 till 4 moror vardera. När vi således nu ska dela in raderna i halvraider utgår vi först ifrån allitterationen och gör sedan de justeringar som behövs tills vi får en acceptabel metrisk struktur.

(24) Preliminära halvraeder

<u>hwæt wē</u> G ār-Dena in	g eārdagum
ê ēodcyninga	ê rym gefrūnon
<u>hū ðā</u> æ êelingas	e llen fremedon
<u>oft</u> S cyld S cēfing	s ceaêena êrēatum
m onegum m ægêum	m eodosetla oftēah
e gsode e orlas syððan	æ rest wearð
f ēasceaft f unden hē êæs	f rōfre gebād
W eox under W olcnum	W eorðmyndum êāh
o ðêæt him æ ghwylc êær	y mb sittendra
<u>ofer</u> h ronrāde	h ȳran scolde
g omban g ylðan êæt wæs	g ōd cyning

Nu får vi åter kalla in syntaxen för att justera stavelsernas tillhörighet. Således flyttar vi prepositionen *in* i slutet på första halvraden till början av andra. På rad 6 inleder *syððan* en ny mening och på rad 7 hör *hē êæs* syntaktiskt till den andra halvraden. På samma sätt är det med *êæt wæs* på rad 11. Den syntaktiska gränsen mellan halvraderna anses allmänt mindre viktig än den mellan raderna, vilket är som det ska vara.

(25) Slutgiltiga halvraeder

(<u>hwæt wē</u> G ār-Dena)	(<u>in</u> g eārdagum)
(ê ēodcyninga)	(ê rym gefrūnon)
(<u>hū ðā</u> æ êelingas)	(e llen fremedon)
(<u>oft</u> S cyld S cēfing)	(s ceaêena êrēatum)
(m onegum m ægêum)	(m eodosetla oftēah)
(e gsode e orlas)	(<u>syððan</u> æ rest wearð)
(f ēasceaft f unden)	(<u>hē êæs</u> f rōfre gebād)
(W eox under W olcnum)	(W eorðmyndum êāh)
(o ðêæt him æ ghwylc)	(<u>êær</u> y mb sittendra)
(<u>ofer</u> h ronrāde)	(h ȳran scolde)
(g omban g ylðan)	(<u>êæt wæs</u> g ōd cyning)

Halvraden inom versmetriken motsvarar i princip den fonologiska frasen inom fonologin. Detta markerar vi med parenteserna.

Vad som nu återstår är en uppdelning av halvraderna i två versfötter vardera och dessa versfötter ska möta vissa villkor, bland annat på kvantitet. Med rader och halvraeder på plats har vi nu tillräckligt med struktur för att kunna använda den kvantitativa informationen i den vidare struktureringen. När vi nu ska avgöra hur versfötterna ser ut så

hjälper det att veta att varje versfot ska innehålla minst 2 moror och högst 4 moror. Med fyra versfötter ska ju moratalet för hela raden hamna mellan 8 och 16. Nu markerar vi mororna på en egen rad, för tydlighetens skull, och ser om vi kan lyckas med en vidare indelning.

(26) Rad 1 och 2

(μ μμ)	(μμ μ μ)	(μ μμ)	(μ μ)
(<u>hwæt wē</u>)	(G ār-Dena)	(<u>in</u> g eār)	(dagum)
(μμ μ)	(μ μ)	(μ μ)	(μμ μ)
(ê ēodcy)	(ninga)	(ê rym ge)	(frūnon)

I första radens första halvrad, måste versfotsgränsen gå mellan *wē* och *Gār*. Sätter vi den tidigare, kommer första versfoten att innehålla endast en mora (*hwæt*), och sätter vi den senare kommer den innehålla fem (*hwæt wē Gār*). I andra halvraden utgör *-dagum* en minimal versfot, så gränsen måste hamna tidigare än detta ordled. Lägg märke till att vi respekterar stavelsegränser. Vi delar inte utan vidare en lång stavelse mellan två positioner. Detta kan tyckas självklart, men beror i själva verket på ett grammatiskt villkor vars existens kan etableras på ett par olika sätt som vi ska se i nästa avsnitt. Första halvraden i rad 2 kan vi dela upp på två olika sätt: (*êēod*)(*cyninga*) eller (*êēodcy*)(*ninga*). I båda fallen innehåller varje versfot minst två moror. Det som avgör är just frågan om stavelseintegritet.

6.1 Stavelseintegritet

Indelningen (*êēod*)(*cyninga*) kan verka naturlig med tanke på att den sammanfaller med en morfologisk gräns i mitten av sammansättningen. Men fonologisk märkthet och det faktum att korta rader undviks tyder på att (*êēodcy*)(*ninga*) är det enklaste och därför rätta sättet att dela halvraden. I den valda avkodningen förgrenar sig den initiala versfoten (=det prosodiska ordet) till två separata stavelser (27a), snarare än till två moror i samma stavelse (27b).

(27a)	(Σ Σ)	(Σ Σ)	(Σ Σ)	(Σ Σ)	
	∧				
	(μμ μ)	(μ μ)	(μ μ)	(μμ μ)	
	∨				
	(êēodcy)	(ninga)	(êrym ge)	(frūnon)	ok

(27b)	(Σ Σ)	(Σ Σ)	(Σ Σ)	(Σ Σ)	
			∧		
	(μμ)	(μ μ μ)	(μ μ)	(μμ μ)	
	∨				
	(êēod)	(cyninga)	(êrym ge)	(frūnon)	*

Vårt antagande är alltså att stavelser ska höra till endast en metrisk position, snarare än att delas mellan positioner. Detta mönster gäller i flera andra kvantitativa system (t.ex. grekiska, arabiska) men inte alltid (t.ex. japanska). Inom *Beowulf* stöds det av det faktum att endast två rader av de första 1000 är kortare än 8 stavelser, och dessa är båda 7 stavelser långa. Om bara mororna och inte stavelseantalet spelade en roll skulle det i princip vara möjligt för en helrad att bestå av fyra stavelser med långa vokaler, ty det vore 8 moror. Vi antar alltså att skälet till att detta inte sker är att det skulle innebära flera brott mot stavelseintegriteten.

Stavelseintegritet spelar också en roll inom det prosodiska ordet (=versfoten) vilket vi nu ska visa. En stavelse är mindre ofta delad mellan metriska positioner än den skulle varit om variationen vore fri. Detta märks om man studerar de logiska kombinationsmöjligheterna inom det prosodiska ordet.

(28) Kanoniska versfötter/prosodiska ord.

(LL H) (H L) (L L)
 (H LL) (L H) (H H)
 (LL LL) (LL L) (L LL)
 (**LHL**)

Det är bara LHL som bryter mot stavelseintegriteten *inom* versfoten, och den är också kraftigt underrepresenterad. Av 4000 versfötter är det hela respekterat 3881, dvs. 97%, som respekterar stavelseintegritet *mellan* versfötter. Dessa listas nedan.

(29)

versfot	antal
LL	1030
HL	784
LL-L	364
HLL	347
LH	341
LLH	287
L-LL	259
LLLL	244
HH	185
LHL	40
summa	3881

Vi ser på en gång att LHL är den minst populära versfoten av dem alla. Den representeras av bara ca 1% av de kanoniska versfötterna, vilket är en tiondel av det förväntade om allt

annat vore lika. Men vi ser också på de andra siffrorna att andra variabler måste vara inblandade. Låt oss därför försöka neutralisera dem (vilka de nu kan vara) genom att taut de versfötter som består av fyra moror och tre stavelser för jämförelse.

(30) trestaviga fyramoratyper

verse foot	tokens	%
HLL	347	51.5
LLH	287	42.6
LHL	40	5.9
summa	674	100

Proportionerna visar fortfarande en kraftigt negativ slagsida mot LHL, vilket vi tolkar som att stavelseintegriteten verkligen är giltig i fornengelsk metrik.

6.2. Kvantiteten dominerar

Nu fortsätter vi avkodningen med rad 3 och 4.

(31) Rad 3 och 4

($\mu\mu \mu\mu$) ($\mu \mu \mu \mu$) ($\mu \mu$) ($\mu \mu \mu$)
 (hū ðā) (**æ**êelingas) (**e**llen) (fremedon)

($\mu \mu$) ($\mu\mu \mu$) ($\mu \mu \mu$) ($\mu\mu \mu$)
 (oft **S**cyld) (**S**cēfing) (**s**ceaêena) (êrēatum)

I första halvraden i rad 3 finns det bara en möjlig placering av versfotsgränsen, eftersom denna halvrad är maximal med avseende på kvantitet. I andra halvraden har vi valt (*ellen*)(*fremedon*) framför (*ellen fre*)(*medon*). Detta val kan göras på basis av lexikal betoning och/eller ordgräns. I fornengelska liksom de andra tidiga germanska dialekterna går dessa två egenskaper hand i hand eftersom betoning i typfallet faller på ett ords första stavelse.

(32) Rad 5 och 6

($\mu \mu \mu$) ($\mu\mu \mu$) ($\mu \mu \mu \mu$) ($\mu \mu\mu$)
 (**m**onegum) (**m**ægêum) (**m**eodosetla) (oftēah)

($\mu \mu \mu$) ($\mu \mu$) ($\mu \mu$) ($\mu\mu \mu \mu$)
 (**e**gsode) (**e**orlas) (syððan) (**æ**rest wearð)

Rad 5 har bara en god avkodning. Här korreponderar de lexikala orden helt med de prosodiska (dvs. versfötterna). I rad 6 finner vi den sista allitterationspunkten i den allra sista versfoten. Detta är otypiskt, men det förekommer (precis som LHL är en otypisk men möjlig versfot). Rent tekniskt kunde vi få denna allitterationspunkt att hamna i halvradens första versfot—(*syððan ā*)(*rest wearð*)—men det skulle dela ordet *ārest* på ett omotiverat sätt och den allittererande stavelsen skulle ändå inte hamna i början av sitt prosodiska ord, vilket trots allt tycks vara vanligast, och vilket därmed sannolikt styrs av ett koordinationsvillkor av något slag.

Nästa radpar illustrerar situationen när det kvantitativa måttet inte matchar den syntaktiska strukturen. I rad 7 hamnar således den syntaktiska gränsen på ett ställe där den prosodiska halvradsgränsen inte gärna kan placeras, ty då blir det för många moror i andra halvraden (markerat med stjärna).

(33) Rad 7, dåliga alternativ

($\mu\mu$ μ)	(μ μ)	($\mu\mu$ μ)	*($\mu\mu$ μ μ $\mu\mu$)
(f easceaft)	(f unden)	(<u>hē</u> <u>êæs</u>)	(f rōfre gebād)

($\mu\mu$ μ)	(μ μ)	*($\mu\mu$ μ $\mu\mu$)	(μ μ $\mu\mu$)
(f easceaft)	(f unden)	(<u>hē</u> <u>êæs</u> f rō)	(fre gebād)

Vi kan undvika problemet genom att helt enkelt flytta en stavelse över till första halvraden.⁸

(34) Rad 7, slutgiltig

($\mu\mu$ μ)	(μ μ $\mu\mu$)	(μ $\mu\mu$ μ)	(μ $\mu\mu$)
(f easceaft)	(f unden <u>hē</u>)	(<u>êæs</u> f rōfre)	(gebād)

Denna ovanliga åtgärd tar vi bara till under tryck från viktigare villkor. Den högsta prioriteten ges hela tiden till att radens kvantitet ska grupperas i legitima versfötter. Detta betyder att vi anser att de 8–16 mororna är det centrala villkoret åtminstone för fornengelsk och fornisländsk vers. Modellen förutsäger 8–16 moror per rad, och 99% av versen uppfyller det. De övriga villkoren, såsom matchning mellan syntax och prosodi, stavelseintegritet, versfotsinitial allitterationspunkt, m.fl. är underordnade och uppfylls mer som tendenser än som absoluta villkor.

⁸ Inget är vunnet på att dela stavelsen *frō-* i två delar, eftersom det bara skulle vara att lägga till ett brott mot stavelseintegriteten.

(35) Rad 8 och 9

($\mu\mu$ μ μ) (μ μ) (μ μ) (μ $\mu\mu$)
 (**W** \bar{e} ox under) (**W**olcnum) (**W**eorðmyn) (dum êāh)

(μ μ μ) ($\mu\mu$ μ) ($\mu\mu$ μ) (μ μ μ)
 (**O**ðêæt him) (**æ**ghwylc) (**ê**ær ymb) (sittendra)

Båda dessa rader illustrerar den situation som uppstår när ett lexikalt ord delas mellan två prosodiska ord. Om vi inte delar *weorðmyndum* och *yombsittendra*, kommer vi inte att få de kanoniskt förgrenade prosodiska orden som vi förväntar oss från (17). I *weorðmyn*(*dum* måste gränsen hamna där den gör för annars får vi ett icke-förgrenat prosodiskt ord. I *yombsittendra*, ska vi välja mellan *ymb*)(*sittendra* och *ymb*si)(*tendra*. Vår intuition är att *ymb*)(*sittendra* är korrekt eftersom det placerar en betonad stavelse *-sit-* i den sista versfotens huvudposition. Denna lösning stämmer väl med preferensen för allitteration att vara initial i versfoten (=prosodiska ordet). Vi menar dock att detta kriterium är sekundärt i förhållande till de viktigare villkoren på kvantitativ uppfyllelse och binär förgrening.

(36) Rad 10 och 11

(μ μ μ) ($\mu\mu$ μ) ($\mu\mu$ μ) (μ μ)
 (ofer **h**ron) (rāde) (**h**ȳran) (scolde)

(μ μ) (μ μ) (μ μ) ($\mu\mu$ μ μ)
 (**g**omban) (**g**yltan) (**ê**æt wæs) (**g**ōd cyning)

I rad 10 kan indelningen av första halvraden i två versfötter göras på två sätt. Den angivna indelningen placerar allitterationspunkten i mitten av versfoten (*ofer* *h*ron)(*rāde*), men undviker ett brott mot stavelseintegriteten. Den alternativa lösningen (*ofer*)(*hron**rāde*) får allitterationen på det föredragna stället men får alltså LHL i andra versfoten. Vi ska inte här försöka fastställa vilket av dessa villkor som ska anses vara viktigast. Det kan bara avgöras med en bredare empirisk undersökning.

Detta avslutar vår avkodningsövning gällande kanoniska rader, dvs. rader som faller inom 8–16-morafönstret.

7. Avslutning

Vår huvudpåeng ovan har varit att avkodningen av *Beowulf*, trots kraftigt varierande radlängder och betoningsmönster, faktiskt är ganska så strikt om vi kombinerar kvantitativ information med allitteration och syntax. Allitterationen framstår som ett effektivt sätt att

delar in texten i preliminära rader och halvradar, vilka efter smärre syntaktisk justering ger hanterliga kategorier där den kvantitativa informationen blir användbar för vidare avkodning. Den syntaktiska informationen är underordnad prosodin när konflikt uppstår, vilket på sätt och vis kärnan i vad det innebär att generera text på ett versmått. Text på vers innebär att språkets prosodiska kategorier ges primär status och att syntaxen får anpassas till de kvantitativa eller rytmiska mönster som prosodin stipulerar.⁹ I detta perspektiv, är det inte förvånande att vi ibland får justera halvradernas längd genom att flytta en stavelse hit eller dit, även om det går emot den syntaktiska gränsdragningen. Det finns alltså en rad preferenser som är klart märkbara (t.ex. binaritet och stavelseintegritet), även om de inte alltid kan uppfyllas, antingen för att poeten inte är skickligare, eller för att preferenserna är i konflikt med varandra, och någon måste ge sig.

Vi kan nu spekulera att allitteration i andra verstyper i andra språk har samma funktion som i *Beowulf*, dvs. som ledtråd till den metriska versstrukturen. Allitterationen uppträder under stränga krav på lokalitet (AABB) snarare än flätad (ABAB) (Fabb 1999), vilket kan peka på en definierad funktion som kan generaliseras bortom fornengelska. I så fall kan vi förvänta oss att allitterationen ska förekomma i verssystem som inte är tillräckligt villkorade på de lägre prosodiska nivåerna (stavelserantal, moraantal eller en kombination av dessa). Det skulle i så fall inte vara en tillfällighet att allitteration, till skillnad från slutrim, förekommer i vers av den äldre germanska typen.

Litteratur

- Bliss, A. J. 1958. *The Metre of Beowulf*. Blackwell, Oxford.
- Cable, Thomas. 1994. Syllable weight in Old English Meter. *Diachronica* 11.1, 1–11.
- Daunt, Marjorie. 1946. Old English verse and English speech rhythms. *Transactions of the Philological Society* 1946, 56–72.
- Fabb, Nigel. 1999. Verse constituency and the locality of alliteration. *Lingua* 108, 223–245.
- Golston, Chris. 1995. Syntax outranks phonology. *Phonology* 12(3), 343–368.
- Golston, Chris. 1998. Constraint-based metrics. *Natural Language & Linguistic Theory* 16.4, 719–770.
- Golston, Chris & Tomas Riad. 1997. The phonology of Classical Arabic meter. *Linguistics* 35, 111–32.
- Golston, Chris & Tomas Riad. 1998a. Äldre germansk vers är kvantifierande. In: Marianne Nordman (ed.), *Meter Mål Medel. Studier framlagda vid Sjätte nordiska metrikkonferensen med temat "Metrik och dramatik"*. Vasa 25–27.9.1997. (Proceedings of the University of Vaasa. Reports 30.) Vaasa 1998.

⁹ I talspråket är det ju tvärtom så att syntaxen prioriteras (Golston 1995).

- Golston, Chris & Tomas Riad. 1999. Old English quantitative meter. ms. California State University Fresno and Stockholms universitet.
- Golston, Chris & Tomas Riad. 2000. The phonology of Classical Greek meter. *Linguistics* 38.1, 99–167.
- Hayes, Bruce. 1989. The prosodic hierarchy in meter. In: Paul Kiparsky and Gilbert Youmans (eds.), *Rhythm and Meter*. Academic Press, San Diego, 201–260.
- Heusler, Andreas. 1941. *Die Altgermanische Dichtung*. 2a reviderade utgåvan. Akademische Verlagsgesellschaft Athenaion, Potsdam.
- Hoover, David L. 1985. *A new theory of Old English meter*. (American University Studies, ser. 4: English Language and Literature 14.) Peter Lang, New York, Bern & Frankfurt am Main.
- Kabell, Aage. 1978. *Metrische Studien I. Der alliterationsvers*. Wilhelm Fink Verlag, München.
- Kaluza, Max. 1909. *Englische Metrik in historischer Entwicklung dargestellt*. Emil Felber, Berlin.
- Lahiri, Aditi & Elan Dresher. 1999. Open syllable lengthening in West Germanic. *Language* 74.4, 678–719.
- Pope, J. C. 1966. *The Rhythm of Beowulf*. Revised edition. Yale University Press, New Haven.
- Prokosch, Eduard. 1939. *A Comparative Germanic Grammar*. The Linguistic Society of America, Philadelphia.
- Raven, D.S. 1962. *Greek metre*. Faber and Faber, London.
- Riad, Tomas. 1995. The Germanic quantity shift. A typology. *Amsterdamer Beiträge zur älteren Germanistik* 42, 159–184 (Greifswalder symposium zu fragen der Germanischen Quantitätsverschiebung und Metrik in der Mittelalter.)
- Riad, Tomas. 2000. Föreställningen om den germanska betoningen. In: Lars-Erik Edlund (ed.) *Studier i svensk språkhistoria*. (Nordsvenska 11.) Umeå, 380–401.
- Russom, Geoffrey. 1987. *Old English Meter and Linguistic Theory*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Russom, Geoffrey. 1998. *Beowulf and Old Germanic Metre*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Sawyer, Birgit & Peter Sawyer. 1993. *Medieval Scandinavia. From Conversion to Reformation circa 200–1500*. University of Minnesota Press, Minneapolis & London.
- Sievers, Eduard. 1893. *Altgermanische Metrik*. Niemeyer, Halle.
- Stockwell, Robert P. & Donka Minkova. 1997. The Prosody of Beowulf. In: John Niles & Robert Bjork (eds.), *A Beowulf Handbook*. Univ. of Nebraska Press, 55–83.

Chris Golston
Department of Linguistics PB 92
California State University Fresno
Fresno, CA 93740-8001
USA
Office phone: +1 (559) 278-2136
Fax: +1 (559) 278-7299
Email: chrisg@csufresno.edu

Tomas Riad
Nordiska språk
Stockholms universitet
106 91 Stockholm
Sweden
Tfn arbetet: +46-8-16 36 38
Fax: +46-8-15 85 33
Epost: tomas.riad@nordiska.su.se